

Vlada Sokyrska

**RUSSIAN-UKRAINIAN RELATIONS IN THE 20S XX CENTURY:
INSTITUTIONAL ASPECTS**

We investigate the institutional component of Russian-Ukrainian relations in the 20's of last century. The relationship between the RSFSR and USSR has evolved from independent republic to formally independent and the formation of a unitary state – the USSR, the political and economic dominance of the RSFSR. Algorithm relations imposed by Russian Bolshevizm to Ukraine military intervention force and misleading unions led the latter to loss of independence, acquired in the Ukrainian national liberation struggle. Desire to unite all independent republics under its auspices carried an active policy of unifying infinitely zatsentralizovanoyi ruling Bolshevik Party, due to the same political structure and economic ties between the republics, which consisted in a long time.

Key words: Russian-Ukrainian relations, RCP(b), CP(b)U, the People's Commissariat, authorized representation.

УДК 94: 331.582 (– 161.2)(430)(436)“1945/1950”

Олена Подоб'єд

**ФАХОВЕ НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕКВАЛІФІКАЦІЯ УКРАЇНЦІВ У ДІПІ ТАБОРАХ
ЗАХІДНОЇ НІМЕЧЧИНИ Й АВСТРІЇ У 1945–1950 РР.**

У статті проаналізовано систему фахового навчання та перекваліфікації українців у таборах переміщених осіб Західної Німеччини й Австрії у 1945–1950 рр. З'ясовано причини створення фахових шкіл і курсів, проаналізовано динаміку їх функціонування. Визначено форми навчання, за рахунок яких здійснювалася підготовка фахівців, тривалість навчального процесу. З'ясовано, що найбільшою популярністю користувалися курси водіїв, городницько-садівничі, електротехнічні й автомеханічні.

Ключові слова: ДіПі табори, фахові школи, фахові курси, Західна Німеччина, Австрія.

Актуальність роботи полягає у тому, що тривалий час проблема життя й діяльності українських переміщених осіб, що упродовж 1939–1945 рр. опинилися на території Німеччини й Австрії залишалася поза увагою дослідників, або подавалася радянською історіографією у викривленому вигляді. Сьогодні постала потреба неупереджено дослідити “українську планету “ДіПі”, зокрема шляхи підготовки українських таборян до умов проживання в інших державах – здобуття певної кваліфікації чи перекваліфікації.

Наукова новизна публікації полягає в тому, що у ній на основі об'єктивного і комплексного підходу проаналізовано історію створення та функціонування у таборах переміщених осіб Західної Німеччини й Австрії української мережі фахових шкіл і курсів.

Об'єкт дослідження становить український культурний процес поза межами України у 1945–1950 рр.

Предметом дослідження є становлення та функціонування української системи освіти у ДіПі таборах Західної Німеччини й Австрії у 1945–1950 рр.

Автор ставить за мету на основі комплексного аналізу джерел і літератури дослідити фахове навчання та перекваліфікацію українців у таборах переміщених осіб Західної Німеччини й Австрії у 1945–1950 рр.

Для реалізації мети були поставлені наступні завдання: розкрити причини створення фахових шкіл і курсів, динаміку їх функціонування; з'ясувати форми навчання, на яких здійснювалася підготовка фахівців, а також тривалість навчального процесу; визначити перелік популярних спеціальностей.

Основу джерельної бази складають матеріали періодики, спогади учасників подій – Р. Волчука [8], І. Зельської [3], С. Іжика [11], І. Кедрина [21], Д. Нитченка [12] та М. Суховерського [17], підручники та посібники з різних галузей знань, видані у повоєнні роки у Німеччині й Австрії.

Певні аспекти досліджуваної проблеми перебували у полі зору переважно українських закордонних істориків. Так, першу спробу усебічно дослідити життя й діяльність українців у ДіПі (від англ. “displaced persons” (“DP”) – “переміщені особи”) таборах здійснив у 1970-х рр. В. Маруняк [1]. Окремі аспекти проблеми порушували у своїх працях В. Ісаїв [19] та С. Рудик [20].

Незважаючи на те, що окремі аспекти досліджуваної проблеми вже аналізувалися науковцями, варто зауважити, що на сьогодні зазначена проблема ще не стала предметом окремого наукового дослідження.

Табори переміщених осіб стали тимчасовим осідком українців, які у роки Другої світової війни з тих чи інших причин опинилися у Західній Німеччині й Австрії. Частина з них зазнала репатріації, тобто була добровільно, а почасти й примусово повернена на "родину". Решта або залишилася у Західній Німеччині й Австрії, або переселилася до інших країн Західної Європи, Північної та Південної Америки, а також Австралії.

Важливим питанням на порядку денному переміщених осіб, які планували залишитися у країнах західної демократії, було здобуття певного фаху, завдяки якому вони могли би знайти роботу і забезпечити себе й родину.

Загальновідомо, що попит формує пропозицію. Тож від осені 1945 р. у ДіПі таборах формувалася мережа фахових шкіл і курсів. До її створення долучилися, по-перше, УНРРА – "Адміністрація допомоги і відбудови Організації Об'єднаних Націй" ("United Nations Relief and Rehabilitation Administration" – UNRRA), а згодом ІРО – "Міжнародна організація допомоги" ("International Relief Organization" – IRO); по-друге, уже функціонуючі українські вищі навчальні заклади; по-третє, українські громадські організації. Так, найвідоміші центри фахової освіти й перекваліфікації переміщених осіб, створені УНРРА та ІРО, знаходилися в Німеччині, у її американській (міста Бад-Арользен (до 1997 р. Арользен), Ганау, Інгольштадт, Людвігсбург) та англійській (міста Брауншвайг і Ганновер) зонах [1, с. 326; 2, с. 3].

Серед українських вишів, що засновували фахові курси і школи, слід назвати Український технічно-господарський інститут (далі – УТГІ) в Регенсбурзі, відповідні відділення якого працювали у німецьких містах Карлсфельд, Фрайман; Український народний університет в австрійському місті Зальцбург тощо. До заснування освітніх закладів зазначеного спрямування долучалися й громадські організації. Так, наприкінці 1945 р. у Західній Німеччині утворено Міжнародний союз жінок. Однією із важливих ділянок його роботи була культурно-освітня, зокрема створення фахових курсів. Незабаром у місті Ельванген постали курси із підготовки виховательок дитсадків, у містах Авгсбург і Регенсбург – школи господинь, а також у різних німецьких містах три десятки курсів крою і шиття. Водночас Союз українок Австрії, утворений того ж 1945 р., не відрізнявся, за висловом дослідника В. Маруняка, "ані організаційною рухливістю, ані ініціативністю" [1, с. 301].

Фахова освіта і перекваліфікація українських переміщених осіб провадилася у фахових школах і на фахових курсах. Усі вони були переважно із однорічним курсом навчання або короткотермінові. Зокрема, курси медсестер, що діяли при ДіПі таборі у німецькому місті Регенсбург, передбачали дев'ятимісячне навчання та п'ятимісячну практику у шпиталі й амбулаторії і, за словами однієї із курсанток Іванни Зельської (1910–2009 рр.), обіймали "знання трирічної медсестерської школи" [3, с. 93].

Мешканці таборів ДіПі надавали перевагу фаховим курсам перед школами. Це зумовлювалося коротшим терміном навчання й нижчою ціною за надання освітніх послуг. Окрім того, умови вступу для курсантів були простішими: не потрібно було складати вступний іспит, а також не мав особливого значення рівень попередньо здобутої освіти. Співвідношення фахових шкіл і курсів у Західній Німеччині й Австрії (1947 р.) подано у таблиці.

Таблиця 1

	Школи		Курси	
	кількість шкіл	чисельність учнів	кількість курсів	чисельність курсантів
Німеччина (американська, англійська і французька зони)	39	2112	407	11305
Австрія	4	138	51	923
Разом	43	2250	458	12288

[1, с. 326].

Таким чином, станом на 1947 р. у Західній Німеччині кількість фахових курсів удесятеро перевищувала кількість фахових шкіл, а у Австрії – майже у 13 разів. У середньому в Західній Німеччині на кожну фахову школу припадало 54 учні, а на фаховий курс – 28 курсантів; в Австрії – 35 і 18 відповідно. У Західній Німеччині, порівняно із Австрією, мережа закладів фахового навчання й перекваліфікації була більш розгалуженою. Значну стурбованість невтішним станом речей із організації системи освіти в Австрії висловлював професор фізики Юрій Мачук (1900–1982 рр.), який у роки війни опинився у Зальцбурзі. У одній зі своїх статей, оприлюдненій у 1947 р. на шпальтах газети "Нові дні", професор порушив проблему підготовки осіб робітничих професій: "немає систематичного вишколу і перевишколу тих дітей і дорослих, які не мають змоги, чи бажання віддатися науці в гімназіях, бо їх цікавлять більше промисл або ремесло" [4, с. 1].

Для виправлення ситуації, що склалася, професор Ю. Мачук пропонував організувати процес навчання наступним чином. По-перше, створити вечірні теоретичні курси на зразок ремісничих шкіл. По-друге, адміністрація таборів переміщених осіб мала зобов'язати кожну майстерню при

таборі приймати на навчання учнів. Таким чином, усі бажаючі могли б здобути не лише теоретичні знання, а й застосувати їх на практиці [4, с. 1].

Ю. Мачук не був голосливим. У Зальцбурзі при Українському народному університеті він у листопаді 1946 р. організував приватні електро-радіотехнічні курси, був їх директором і професором фізики [5, с. 3]. Так, на теоретичних лекціях із електрорадіотехніки учням демонструвалися такі експерименти, як електричне і магнітне поле, закони Ома й Ампера, фотоелектричність і термоелектричність тощо. Цікаво, що усі прилади, з допомогою яких проводилися експерименти, були виготовлені учнями у лабораторії. Отримавши певний рівень теоретичних знань, учні мали можливість реалізувати їх у практичній діяльності, наприклад, самостійно виготовити радіоприймач [4, с. 2].

Фахове навчання та перекваліфікація українських переміщених осіб здійснювалася переважно на вечірній формі навчання, однак подекуди практикувалася й заочна форма. Так, УТГІ, що у Регенсбурзі, із 1947 р. проводив дистанційне навчання, зокрема, із курсу “Практичне миловарство”. Курсанти здобували освіту за придбаним підручником [6], написаним спеціально для Інституту. Окрім того, шляхом листування (“кореспонденційною метою”) отримували від викладачів роз’яснення тих чи інших питань. Заочна форма навчання була більш гнучкою, адже, як зазначалося в інформаційному повідомленні УТГІ, “курс може розпочати кожен тоді, коли йому найвигідніше, а закінчити – якнайшвидше, – в залежності від вільного часу й умов, у яких живе” [7, с. 5].

Щодо фахових зацікавлень українських мешканців таборів переміщених осіб, то вони зумовлювалися не лише особистими зацікавленнями чи практичними міркуваннями, а й умовами переселення. Так, коли з’явилася можливість виїзду до країн Південної Америки, розпочали користуватися попитом сільськогосподарські курси. Водночас зацікавлення технічними курсами зумовлювалося можливістю виїзду в англо-саксонський світ. Окрім того, пропонуючи переміщеним особам записатися на курс “Практичного миловарства”, адміністрація УТГІ підкреслювала, що зазначений курс особливо стане у пригоді особам, які “мають на меті емігрувати до країн з мало розвиненим промислом і з такою великою кількістю відповідної сировини (тваринний жир і рослинна олія) як, наприклад, Аргентина, Австралія, Африка” [7, с. 5].

Так чи інакше, українські ДіПі, особливо у американській й англійській зонах Німеччини, мали широкий вибір фахових шкіл і курсів, мережа яких у 1945–1947 рр. зростала, а, починаючи із 1948 р. – початку масової рееміграції українських переміщених осіб – почала зменшуватися. Проілюструємо на прикладі освітньої мережі (агрономічно-лісовий, інженерний, економічний факультети) УТГІ. Інформацію про фахові школи та курси УТГІ (1945–1948 рр.) подано у таблиці 2.

Таблиця 2

	Кількість шкіл/курсів	Чисельність викладачів	Чисельність учнів/курсантів
1945–1946 н. р.			
Фахові школи	11	199	1180
Фахові курси	27		
Разом	38	199	1180
1946–1947 н. р.			
Фахові школи	24	253	902
Фахові курси	43	162	1442
Разом	67	415	2344
1947–1948 н. р.			
Фахові школи	16	363	2313
Фахові курси	45		
Разом	61	363	2313

[2].

Серед курсів сільськогосподарського спрямування найбільшим попитом користувалися городницько-садівничі. У американській зоні Німеччини в 1947 р. на шести таких курсах здобувало відповідний фах 336 курсантів. Друге місце посідали курси пасічництва, яких налічувалося п’ять із 104 здобувачами. Третє місце посідали два молочарські курси, на яких навчалося 38 осіб. У свою чергу в англійській зоні Німеччини найбільшою популярністю користувалися курси пасічництва (82 особи), рільничі (30 осіб) та ветеринарно-зоотехнічні (25 осіб) [1, с. 326–327].

Найбільшим був перелік курсів ремісничих спеціальностей. Серед них в американській зоні Німеччини у 1947 р. переважну більшість – 41 становили кравецькі (навчалося 1190 курсантів). Також існувало 14 шевських курсів, окремо для жінок і чоловіків, на яких навчалося 116 осіб. Три курси крою і шиття відвідували 123 особи. Окрім того, серед українських переміщених осіб

користувалися попитом трикотарські (в'язання), фризиєрські (парикмахерські), валізарські, гарбарські (кушнірські) та кошикарські курси. Також до 20 осіб здобували фах на токарських, столярських, слюсарських і ковальських курсах. Що ж до англійської зони Німеччини, то у ній абсолютна більшість курсантів (147 осіб) навчалася кравецтву, і по 15 осіб – шевству й годинникарству [1, с. 327].

Підготовка технічного змісту в американській зоні Німеччини у 1947 р. здійснювалася на тринадцяти електротехнічних (216 осіб), семи автомеханічних (195 осіб), восьми радіотехнічних (190 осіб) і двох будівельно-технічних (15 осіб) курсах. У свою чергу українські переміщені особи в англійській зоні надавали перевагу радіотехнічним (180 осіб), електротехнічним (46 осіб) і автомеханічним (32 особи) курсам [1, с. 327].

Окрім того, абсолютна більшість курсантів – 2856 здобували фах водіїв на відповідних 49 курсах, що діяли в американській зоні Німеччини у 1947 р. Наприклад, інженер і громадський діяч Роман Волчук в Авгсбурзі закінчив саме такі курси водіїв і, склавши відповідний практичний іспит, отримав німецький "Fuhrerschein" ("водійські права") [8, с. 100]. Також користувалися популярністю курси санітарні, геодезії й косметології, бухгалтерські й торгово-кооперативні курси [1, с. 327].

У свою чергу частина жінок, що мешкала у ДіПі таборах, здобувала освіту на курсах медсестер. Такі курси організувала у Німеччині, зокрема, санітарно-харитативна (від англ. "charity" – "благодійність") служба (далі – СХС). Так, станом на 1946–1947 рр. під керівництвом СХС, очолюваної Т. Горобцем, перебували: 1 школа з однорічним курсом навчання (19 курсантів), 9 шестимісячних (161 курсантів) та 8 тримісячних (166 курсантів) курсів [1, с. 294]. Окрім того, шанувальники народного мистецтва, як в американській, так і в англійській зонах Німеччини відвідували курси народних танців і вишивання.

Слід зазначити, що слухачі шкіл та курсів становили особи різного віку. Це були і вчорашні учні, й особи середнього та старшого віку. Кожен мав прилаштовуватися до нових реалій життя, щоб, як писала сучасниця тих подій, І. Зельська, "на нових місцях поселення ми зразу були корисними одиницями" [3, с. 92]. Щодо умов вступу до згаданих шкіл і курсів. У інформаційних повідомленнях, якими рясніли шпальти тодішніх часописів, зазначалося, що бажаючі вступити до фахових шкіл і курсів повинні мати освітню підготовку в обсязі 4–5 класів гімназії [9, с. 4; 7, с. 5]. Слід зазначити, що чимало "учнів" та курсантів ще, мешкаючи в Україні, здобули вищу чи середню спеціальну освіту. Для вступу до деяких фахових шкіл потрібно було скласти вступний іспит. Так, для вступу на електротехнічний відділ (згодом його перетворено на середню фахову електротехнічну школу, пізніше – в електротехнікум) технічної школи у таборі Сомме-казерне, що в Авгсбурзі, потрібно було скласти іспит; окрім того, вказувалося, що для підготовки до вступного випробування можуть бути відкриті тимчасові підготовчі курси [9, с. 4]. Наголосимо, що не завжди базова підготовка учнів дозволяла продовжувати навчання у фаховій школі. У такому разі їх відраховували. Наприклад, у згадуваній технічній школі із 52 осіб, які вступили на навчання, здобули освіту лише 11 [10, с. 4].

Оскільки значний відсоток серед переміщених осіб становила інтелігенція, зокрема й науково-педагогічна, саме вона активно долучилася до створення й функціонування фахових шкіл і курсів. Це стосується передусім американської зони Німеччини. Англійська та французька зони, а також Австрія відчували брак інтелігенції, саме тому мережа відповідних навчальних закладів там була не так розвинена. Наприклад, згадуваний професор Ю. Мачук в австрійському Зальцбурзі у повоєнні роки став одним із організаторів, викладачем, а згодом і ректором (1948–1949 рр.) Українського народного університету. При виші він організував і очолив електро-радіотехнічні курси [5, с. 3]. У свою чергу інженер Василь Янішевський (1925–2011 рр.) у таборі імені М. Лисенка, що у німецькому місті Ганновер, ініціював створення курсів водіїв і малярсько-промислових курсів [11, с. 153]. На курсах водіїв, організованих у таборі німецького міста Ульм, викладав інженер В. Чаплинський [12, с. 339].

На медичних курсах у німецькому таборі Гангоферзідльонг, що у Регенсбурзі, викладали місцеві лікарі – мешканці табору. Це були, зокрема, полтавчанин Віктор Андрієвський (1885–1967 рр.), випускник природничого факультету Київського університету; калушчанин Іван Жовнірович (1900–1982 рр.), випускник Празького університету, у Регенсбурзі працював педіатром; Роман Флюнт (р. н. невід. – 1989 р.), викладав на курсах анатомію; Олександр Плітас (р. н. невід. – 1958 р.), колишній лікар армії УНР [3, с. 93]. Про лікаря Р. Флюнта залишила спогади його учениця І. Зельська, яка зокрема наголошувала, що "його виклад домінував досконалим знанням предмету, що його він виголошував плінно, добірною українською мовою, ніколи не вживаючи запозичень. І саме тим він відрізнявся та збагатив наш мовний словник" [13, с. 8].

Слід наголосити на подвижницькій праці викладацького складу фахових шкіл і курсів. Почасти навчальні заклади могли продовжувати своє функціонування завдяки самовідданій праці освітян, які по 2–3 місяці не отримували платні [10, с. 4]. Щодо навчально-методичного забезпечення

процесу здобуття знань у фахових школах і на курсах. Незважаючи на складні умови повоєнного навчання на чужині, керівництво шкіл та курсів докладало зусиль для забезпечення своїх вихованців підручниками й необхідним обладнанням. У 1947–1948 рр. побачило світ чимало посібників і підручників із різних навчальних предметів, авторами яких були переважно викладачі УТГІ: "Електричні акумулятори" [14], "Загальне городництво" [15], "Практичне миловарство" [6], "Техніка рибальства й рибицтва" [16] та ін. Однак все ж відсутність навчальної літератури була відчутною. У свою чергу забезпечення учнів та курсантів обладнанням, приладами й матеріалами здійснювалося шляхом купівлі, обміну "в німців на американські сигарети" [17, с. 97], або виготовлялося власноруч, зокрема й учнями/курсантами [4, с. 2].

Серед проблем, які виникали під час організації та функціонування українських фахових шкіл і курсів, слід назвати невдачу спробу створити єдиний центр для керівництва фаховою освітою; відсутність єдиних навчальних планів і програм (випускники різних шкіл однієї спеціалізації мали різний рівень підготовки); відсутність садів, городів, а також лабораторій; незадовільне забезпечення навчальних закладів обладнанням, приладами та матеріалами; недостатня кількість підручників і посібників тощо.

У листопаді 1946 р. на з'їзді директорів і адміністраторів фахових шкіл і курсів одним із першочергових завдань було визначено, що "справу фахового вишколу треба посилити, охоплюючи також і інтелігенцію, яка свого фаху на чужині не зможе використати" [18, с. 24]. Справді, передбачення виявилось пророчим. Працевлаштуватися українські переміщені особи, у тому числі й інтелігенція, могли переважно у галузі промисловості, сільського господарства та сфери послуг. Так, у Канаді станом на 1961 р. найбільше українців становили кваліфіковані робітники, на другому місці – сільськогосподарські працівники, на третьому – працівники у сфері служб і розваг [19, с. 215]. У США українські емігранти були зайняті переважно у сільському господарстві [20, с. 14], а також у сфері індустрії та послуг [19, с. 263]. Зокрема, доцент Петро Одарченко та поет Тодось Осьмачка працювали прибиральниками на залізничному вокзалі "Пенсильванія" (м. Нью-Йорк, США), письменник Василь Барка – прибиральником у шпиталі Червоного Хреста (США), письменник Яр Славутич – на палітурній фабриці (м. Філадельфія, США), письменник Дмитро Нитченко – у каменоломнях (Австралія), письменник та журналіст Володимир Біляїв – на металургійному заводі (Австралія). Коли, під час переселення до країн Америки, Європи та Австралії виявилось, що уряди держав не звертали особливої уваги на здобуту у ДіПі таборах кваліфікацію/перекваліфікацію, то, як слушно зазначав дослідник В. Маруняк, "зацікавлення фаховими курсами радикально зменшилося" [1, с. 327–328], починаючи із 1948–1949-х рр. фахові курси і школи почали закриватися. До речі, частині переселенців довелося у країнах їх проживання здобувати новий фах [21, с. 441], що відповідав би потребам ринку праці. Наприклад, І. Зельська в Україні здобула освіту в учительській семінарії, працювала за фахом; у Німеччині закінчила курси медсестер; виїхавши до Канади, змушена була працювати на фабриці із пошиття плащів, звісно, не полишаючи активної громадської роботи.

Таким чином, починаючи з кінця 1945 р. у таборах переміщених осіб у Західній Німеччині й Австрії УНРРА й ІРО, українські виші та громадські організації почали створювати фахові школи й курси. На них усі бажаючі могли здобути певний фах, оволодіння яким дозволило б працювати у країнах, до яких українські таборяни планували виїхати на постійне проживання. 1946–1947 і 1947–1948 н. р. виявилися для фахового навчання і перекваліфікації українських ДіПі найпродуктивнішими. Після 1948 р., коли розпочалася масова рееміграція українців із Німеччини й Австрії чисельність фахових шкіл і курсів почала зменшуватися.

Найширшою була мережа згаданих навчальних закладів в американській зоні Німеччини, трохи меншою – в англійській, ще меншою у французькій зоні й Австрії. Найбільшою популярністю користувалися курси водіїв, кравецькі, городницько-садівничі, електротехнічні й автомеханічні, а також школи технічного спрямування. Навчання у фахових школах і на курсах тривало від декількох місяців – до року, відбувалося як на вечірній, так і на заочній формах. Навчальний процес забезпечували самі ж переміщені особи – представники науково-педагогічної інтелігенції.

Список використаних джерел

1. Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині і Австрії по другій світовій війні [у 2 т.] / В. Маруняк. – Мюнхен: Академічне видавництво д-ра Петра Белея, 1985. – Т. 1: Роки 1945–1951. – 432 с.
2. Е. К. Набуваймо практичні фахи! / Е. К. // Українські вісті. – Новий Ульм. – 26 листопада 1950. – Ч. 95. – С. 3.
3. Зельська І. Відгомін: спогади / І. Зельська. – Торонто: Новий шлях, 1989. – 139 с.
4. Мачук Ю. Вчімся ремесла! / Ю. Мачук // Нові дні. – Зальцбург. – Ч. 52. – 28 грудня 1947. – С. 1.
5. Пундій П. Д-р Ю. Мачук (у 10-ліття від дня смерті) / П. Пундій // Свобода. – Джерзі Ситі; Нью-Йорк. – 10 грудня 1992. – Ч. 234. – С. 3.
6. Лещенко П. Практичне миловарство: курс лекцій / Лещенко П., Василюк П. – Регенсбург; Берхтесгаден, 1947.
7. Б. а. Новий фах у руки – миловарство

/ а. Б. // Наше життя. – Авгсбург. – 25 березня 1947. – Ч. 11. – С. 5. 8. Волчук Р. Спомини з повосенної Австрії та Німеччини / Р. Волчук. – К.: Критика, 2004. – 143 с. 9. Б. а. Елетротехнічний відділ технічної школи в Авгсбурзі / а. Б. // Наше життя. – Авгсбург. – 24 липня 1946. – Ч. 50. – С. 4. 10. О. Р. Український елетротехнікум / Р. О. // Українські вісті. – 20 квітня 1950. – Ч. 32. – С. 4. 11. Іжик С. Сміх крізь сльози. Спомини з років 1939–1947 / С. Іжик. – Вінніпег: Поступ, 1961. – 207 с. 12. Нитченко Д. Від Зінькова до Мельбурну. Із хроніки мого життя / Д. Нитченко. – Мельбурн; Австралія: В-во "Байда", 1990. – 407 с. 13. Зельська І. Світлій пам'яті д-ра Р. Флонта / І. Зельська // Свобода. – 1989. Джерзі Ситі; Нью Йорк. – Ч. 97. – 25 травня. – С. 8. 14. Тарнавський Д. Електричні акумулятори. Теорія, будова, експлуатація / Д. Тарнавський. – Авгсбург: Українська книга, 1946. – 63 с. 15. Гнатовський А. Загальне городництво. Курс лекцій / А. Гнатовський. – Регенсбург; Берхтесгаден, 1947. – 80 с. 16. Панченко О. Техніка рибальства й рибництва: вид. 2-е, доп. / О. Панченко. – Регенсбург, 1947. – 140 с. 17. Суховерський М. Мої спогади / М. Суховерський. – К.: Смолоскип, 1997. – 320 с. 18. Каплистий М. Масова перекваліфікація, її стан і завдання / М. Каплистий // Вісті Українського технічно-господарського інституту. – 1947. – Регенсбург. – Ч. 3. – С. 20–24. 19. Українські поселення. Довідник. – Том СС / [А. М. Міляннич (гол. ред.), В. Н. Бандера, І. М. Гурін, В. В. Ісаїв]. – Нью Йорк: The Ukrainian Center for Social Research Inc., 1980. – 351 с. 20. Рудик С. Я. Переселення українських біженців і переміщених осіб до США та Канади після Другої світової війни: причини, особливості, наслідки (1945–1953 рр.): автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. істор. наук: спец. 07.00.02. "Всесвітня історія" / Рудик С. Я. – К., 2003. – 20 с. 21. Кедрин І. Життя – події – люди. Спомини і коментарі / І. Кедрин. – Нью Йорк: Червона Калина, 1976. – 724 с. 22. Вісті Українського технічно-господарського інституту. – 1947. – Регенсбург. – Ч. 5. – 32 с. – С. 19; Вісті Українського технічно-господарського інституту. – 1947. – Регенсбург. – Ч. 7. – 24 с. – С. 11; Вісті Українського технічно-господарського інституту. – 1947. – Регенсбург. – Ч. 8–9. – 44 с.+12 с. – С. 10.

Елена Подобед

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ И ПЕРЕКВАЛИФИКАЦИЯ УКРАИНЦЕВ В ДИПИ ЛАГЕРЯХ ЗАПАДНОЙ ГЕРМАНИИ И АВСТРИИ В 1945–1950 ГГ.

В статье проанализирована система профессионального обучения и переквалификации украинцев в лагерях перемещенных лиц Западной Германии и Австрии в 1945–1950 гг. Выяснены причины создания профессиональных школ и курсов, проанализирована динамика их функционирования. Определены формы обучения, на которых осуществлялась подготовка специалистов, продолжительность учебного процесса. Выяснено, что наибольшей популярностью пользовались курсы водителей, огородническо-садоводческие, электротехнические и автомеханические.

Ключевые слова: Дипи лагеря, профессиональные школы, профессиональные курсы, Западная Германия, Австрия.

Olena Podobyed

VOCATIONAL TRAINING AND TRAINING FOR A NEW PROFESSION OF UKRAINIANS IN THE DP CAMPS IN WEST GERMANY AND AUSTRIA IN 1945–1950

In this article system of vocational training and training for a new profession of Ukrainians in the camps of displaced persons in West Germany and Austria in 1945–1950 are analyzed. Reasons for the creation of professional schools and courses are clarified, dynamics of their functioning are analyzed. Forms of learning, which provides training, the duration of the educational process are defined. The most popular courses of drivers, gardeners, gardening, electrical and automotive applications are clarified.

Key words: DP camps, vocational schools, vocational courses, West Germany, Austria.

УДК: 94 (470+571+73) "1946/1979"

Валерія Покляцька

ПРОТИСТОЯННЯ СРСР ТА США У 1946–1979 РР.: ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ "ОБРАЗУ ВОРОГА"

У статті охарактеризовано основні засоби формування "образу ворога" у наддержавках упродовж 1946–1979 рр., серед яких офіційна позиція влади, преса (тексти та карикатури),